

Sekme 1

1. Giriş

1.1. Projenin Amacı

Projenin temel amacı, Osmanlı'nın manevi çekirdeği ile kamusal yaşamın izlerini taşıyan bu aksı, tarihsel kimliğe saygılı, afetlere dirençli ve aktif katılımını teşvik eden bir sosyal mekân haline getirilerek, sadece "izlenen" değil, "üretilen" ve "yaşanan" bir merkez olmasını hedeflemektedir.

Bu yaklaşım, Yeşil ve Emirsultan Külliyesi ile Hocataşkın arasındaki mekânsal ilişkileri güçlendirmeyi ve Karınca Deresi ekolojik hattını canlandırmayı amaçlar. Tasarımın ana hedefi, yatay mimari anlayışıyla, küçük ölçekli, insan odaklı kamusal alanları merkeze alarak, "tesadüfi karşılaşmalara" olanak tanıyan bir kentsel doku oluşturmaktır. Yaklaşımın kapsamı; tarihî mirasın okunabilirliğinin artırılması, mahalle yaşamının desteklenmesi, erişilebilirlik, ekolojik süreklilik ve kamusal yaşamın güçlendirilmesi hedeflerini içerir. Çözüm önerileri, kısa vadeli uygulanabilirlik ve uzun vadeli sürdürülebilirlik açısından esnek, hibrit malzeme (ahşap+çelik), uyarlanabilir ve bakımı kolay bir mantık üzerine kurulmuştur.

Bu çerçevede belirlenen ana tasarım ilkeleri:

- **Yatayda Bütünleşme:** Küçük ölçekli kamusal yeşil alanların, bahçe kültürünü teşvik eden mekânlarla entegrasyonu.
- **Hafızayı Onurlandırma:** Tarihi dokuya uygun zemin kaplamaları ve Hocataşkın/Emirsultan'ın çok katmanlı sosyal tarihini yansıtan mekânsal düzenlemeler.
- **Katılımcı Yönetim:** Vakıf ve imece geleneği ruhunu teşvik eden, yerel halkın ve sivil inisiyatifin katkısıyla yönetilen sosyal merkezlerin yaratılması.

2. Mevcut Durum Analizi ve Sorun Tanımı

2.1. Mekânsal ve Çevresel Bağlam:

Bursa'nın UNESCO Dünya Miras Alanı içinde yer alan **Yeşil Külliyesi**, eğimli bir yamaca yerleşmiştir. Külliye'nin bulunduğu bölge, Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi'ne yaya mesafesinde olup yönetim, ticaret ve kültür odaklarına yakındır. Çevresi, tarih içinde organik olarak gelişmiş dar sokak yapısı ve yamaç yerleşimi karakteri ile tanımlanır. Külliye çevresindeki konut dokusu; yoğun ziyaretçi hareketi, turistik akış ve yerel mahalle yaşamının iç içe geçtiği melez bir kentsel kullanım sergiler. Bölgedeki tarihî doku içerisinde, zanaatkâr atölyeleri, küçük esnaf ve dini-turistik odaklı ticari kullanımlar yer seçmiştir ve bu, mahalle ölçeğinde yaşayan bir sosyal yapıyla bütünleşmektedir.

Emir Sultan çevresi, tarihi mezarlık alanları ve Emir Buhari Hazretlerinin ruhani kişiliği ile manevî yoğunluğu yüksek bir peyzaj karakterine sahiptir. Külliye, geleneksel çarşı bölgesine yakın algılanmasına karşın, taşıt erişimi sınırlı ve yüksek eğim nedeniyle trafik güvenliği açısından riskli alanlar barındırmaktadır. Bursa'nın önemli ziyaret merkezlerinden biri olması sebebiyle Külliye, şehir içinden ve dışından yoğun bir ziyaretçi akışına sahne olmakta, bununla birlikte yerel halkın günlük kullanımı ve dini törenlerle ilişkili dinamik bir sosyal yoğunluk üretmektedir.

Hocataşkın Mahallesi ise, iki külliye odağı arasında, organik sokak dokusu ve geleneksel konut dokusu ile karakterize olmuş bir mahalle görünümüne sahiptir. Mahallede, özellikle her iki külliyyeye yakın olan doğu ve batı sınırlarında yamaç karakterli arazi yapısının daha belirgin olduğu ve bu

nedenle kot farklılıklarının daha çok hissedildiği bir morfolojiye rastlanır. Bu durum, konutların çoğunlukla yamaca oturduğu, merdivenli veya eğimli sokaklarla birbirine bağlandığı bir mekânsal kurguyu beraberinde getirir. Mahallenin güneyinden başlayarak kuzey yönde akışa sahip olan Karınca Deresi, bölgenin doğal drenaj sisteminin bir parçası olarak vadisel bir koridor niteliğinde, biyoçeşitlilik açısından değerli bir mikrohabitat oluşturur. Ancak çevresindeki yapılaşma, gelişmiş güzel yapılan otoparklama alanları baskısına ve bitkilendirmenin zayıf olmasına rağmen dere hattı kent içi hava akışını ve mikro iklimi olumlu yönde etkileme, yürünebilirlik, peyzaj ve ekolojik iyileştirme açısından önemli bir potansiyele sahiptir.

2.2. Mevcut Sorunlar, Potansiyeller ve Kısıtlar

Aksın potansiyeline rağmen, mevcut durumda karşılaşılan temel sorunlar, önerilen tasarım kararlarına rehberlik etmiştir:

Mevcut Sorunlar:

Ulaşım ve Yürünebilirlik Sorunları: Dar araç yolları, düşük dönüş kapasitesi ve yetersiz parklama alanları nedeniyle trafik sıklığı yaşanmaktadır.

Mekânsal Bütünlüğün Kaybı: Plansız yapılaşma nedeniyle Yeşil-Hocataşkın-Emir Sultan arasındaki tarihî süreklilik zayıflamıştır; Karınca Deresi atıl bir mekan niteliğindedir. Külliye arasında işlevsel süreklilik ve kesintisiz yaya dolaşımı ihtiyacı vardır.

Topoğrafik Zorluklar ve Erişilebilirlik Sorunları: Hocataşkın'da yüksek eğimli yamaç dokusu, merdivenli yollar ve kesintili yaya akışı erişimi zorlaştırmakta, güvenli ve erişilebilir güzergâhlar eksiktir (rampaların olmaması gibi).

Fizik Mekanda Yoğun ve Plansız Yapılaşma: Özellikle Hocataşkın'da sıkışık yapılaşma, afet anında müdahale zorlukları yaratmakta ve açık yeşil alan miktarını kritik düzeyde azaltmaktadır.

Yetersiz Kamusal Donatı ve Alanları: Mevcut kamusal alanlar hem sayıca az hem de afet sonrası toplanma alanı fonksiyonuna uygun değildir; gölge, oturma, mikro kamusal odaklar, çocuk/yaşlıya uygun mekânlar ve topluluk buluşma alanları eksiktir.

Karınca Deresi'nin Zayıflayan Ekolojik Yapısı: Doğal ekolojik koridor potansiyeli taşımaya rağmen dere hattı betonla kaplanmış, otoparklama ile parçalanmış ve düzensiz müdahaleler görmüştür.

Toplumsal Katılım Eksikliği: Manevi merkezlerin ve kamusal alanların işlevi kültürel/manevi faaliyetlerle sınırlı kalmakta; yerel halkın aktif katılımı ve kimliğini ifade etmesine yönelik mekanizmalar yetersizdir.

Tasarım Kararlarını Yönlendiren Potansiyeller:

Güçlü Tarihî ve Manevî Değerler: Yeşil ve Emir Sultan külliyesi eşsiz kültürel ve manevi odaklardır; aralarındaki tarihî yürüyüş hattı canlandırılarak kültür rotasına dönüştürülebilir.

Görsel ve Mekânsal Sürekliliği Canlandırma ve Yaya Omurgası Kurma İmkânı: Külliye silüet değerleri, doğru düzenlemelerle (seyir terasları, açıklıklar) kentsel algıya yeniden kazandırılabilir ve Hocataşkın üzerinden yaya bağlantısı kurulabilir.

Kamusal Hayatın Güçlendirilmesi İçin Anıtsal Yapılar: Mahalledeki anıtsal yapıların çevresindeki boşluklar, mikro mahalle kültürünü güçlendirecek kamusal odaklara dönüştürülebilir.

Karınca Deresi'nin Ekolojik Omurga ve Kamusal Mekan Olma Potansiyeli: Dere hattı, lineer yeşil koridor ve haftalık gıda temini için esnek kullanımlı sokak pazarı olabilme potansiyeline sahiptir.

Tasarım kararlarının geliştirilmesindeki bazı kısıtlar mevcuttur. Öncelikle Yeşil ve Emir Sultan külliyesi çevresi koruma statüsünde olduğundan tasarım kararları yapı ölçeğine değil, zemin ve peyzaj ölçeğine odaklanmayı gerektirmiştir. Yapısal öneriler yalnızca Hocataşkın mahallesi odağında geliştirilmiştir. Yüksek eğimli yamaçlar, özellikle erişilebilirlik ve rampa standartları açısından tasarım seçeneklerinin yaygınlaştırılmasını sınırlandırmıştır. Yapı adaları sık ve organik düzende olduğundan geniş ölçekli açıklık oluşturmak mümkün değildir. Bu nedenle tasarım mikro ölçekli çözümlerle ilerlemektedir.

3. Tasarım Kurgusu ve Mekânsal Çözümler

Emirsultan – Hocataşkın Aksında Erişilebilir Yaya Sürekliliği ve Rampa Sistemi: Emirsultan ve Hocataşkın odakları arasında, gece güvenliğini ve çift yönlü yaya akışını sürekli kılmak amacıyla, ulusal ve uluslararası erişilebilirlik standartlarına uygun (%6–8 eğim aralığı) rampa çözümleri tasarlanmıştır. Bu rampa sistemi; engelli, yaşlı, turist ve bebek arabalı ebeveynler dahil tüm kullanıcılar için kapsayıcı bir dolaşım sistemi oluşturarak, peyzaj ve manzara ile bütünleşik, kesintisiz bir yaya rotası sunar. Rampa çözümleri, hem estetik hem fonksiyonel biçimde çevredeki peyzaj, manzara ve yaya rotalarıyla bütünleşik olarak ele alınmıştır. Böylece manuel tekerlekli sandalye kullanıcılarının bile kendi güçleriyle alandaki seyahatleri kolaylaşacaktır.

Yaya Erişimi ve Kesintisiz Bağlantılar: Mahalle içi yokuşlarda erişilebilirliği artırmak için topoğrafya dostu rampa ve basamak düzenlemeleri yapılmıştır. Hocataşkın'ın ortasından geçen ve İncirli Caddesi'ne bağlanan yeni taşıt yolu, toplu ulaşım ve taşıt erişimini güçlendirecektir. Yol boyunca paralel ve cep otopark alanlarıyla mahallenin trafik problemi çözülmeye çalışılmıştır. Yol boyunca taşıt izlerini takip eden paralel otoparklar ve yer yer yapı adalarının ortasında oluşturulacak cep otopark alanları ile mahallenin trafik problemi çözülmeye çalışılmıştır.

Mahalle İçinde Mikro Kamusal Odaklar: Beyazıt Paşa Medresesi, Camii ve Hocataşkın Camii çevresindeki alanlar, yaya ve yeşil sistem bağlantıları ile güçlendirilmiştir. Sible Mescidi çevresindeki niteliksiz yapılar kaldırılarak mescidin görünürlüğü artırılmış ve yeni seyir/duraklama alanları oluşturulmuştur. Medresenin güneyinde, genç, yaşlı ve kadınlar için sosyo-kültürel odak olarak tasarlanan karma kullanımlı bir yapı önerilmiştir. Emir Sultan Caddesi boyunca Medrese görünürlüğünü engelleyen binalar yerine, topoğrafyaya uyumlu, az katlı, teraslı sosyal ve kültürel tesisler planlanmıştır. Beyazıt Paşa Medresesi, zanaatkarlık eğitimleri, sergi ve konferansların yapılacağı bir kültür merkezine dönüştürülerek bölgenin sosyo-ekonomik açıdan canlandırılması hedeflenmiştir.

Karınca Deresi'nin Kamusal, Esnek ve Ekolojik Bir Koridora Dönüşümü: Dere boyunca esnek zaman kullanımlı gıda pazarı, otopark alanı ile dinlenme alanları, gölge elemanları ve doğal peyzaj dokusu ile bütünleşen açık alan kurgulanmıştır. Yerel halkın güncel kültürel kimliğini ifade edebileceği ve kutlayabileceği (şenlikler, halk oyunları, yerel yemek/zanaat pazarları gibi) mekânları ve altyapıyı barındırması bölgeyi yeniden kimliklendirmede önemli olacaktır.

Hocataşkın mahallesi kentsel dönüşüm stratejileri: Aksın çevresindeki mahalleler için önerilecek kentsel dönüşüm veya iyileştirme projelerinde, sokakların genişletilmesi ve afet planlamasını önceliklendirmesi aciliyettir. Bursa'nın iki önemli kültürel ve dini merkezi arasında kalan Hocataşkın mahallesi, bünyesinde çok sayıda kültürel miras değerinde yapılar barındırıyor olmasına rağmen, sahip olduğu niteliksiz yapı stoku ve topoğrafik konumu itibarıyla köhneme

sürecine girmiş ve tarihi/kültürel kimliği giderek zayıflamıştır. Bu durum, mahallede kaçınılmaz olarak kentsel dönüşümü de gerekli kılmaktadır. Bu dönüşümün temel amaçları; mahallenin tarihi ve kültürel kimliğini ortaya çıkarmak, mahalle sakinlerinin yaşam kalitesini artırmak, yerinde dönüşüm ile mahalle sakinlerinin bölgede kalmasını sağlamak, sosyo-kültürel aktiviteleri güçlendirmek, mahallenin tarihi aks ile bağlantısını güçlendirmek, mahallede ekonomik aktiviteleri yerinde koruma ve canlandırmak, taşıt ve yaya ulaşımını güçlendirmek, yeşil sistemi ortaya çıkarmak/güçlendirmek şeklinde belirlenmiştir. Bu stratejiler çerçevesinde geliştirilecek kentsel dönüşüm uygulaması temel olarak koruma ve yenileme müdahale biçimlerini içermektedir. Bu nedenle yol izleri büyük oranda korunmuş, yeni önerilen kütleler bu izleri okunaklı kılabilecek şekilde yerleştirilmiştir.

Mimari Yaklaşım: Aksın, geleneksel mimari anlayışını teşvik eden, küçük ölçekli kamusal yeşil alanları barındıran, tesadüfi karşılaşmalara olanak tanıyan (dar sokaklardaki komşuluk hissine benzer) tasarım çözümleri sunması hedeflenmiştir. Projenin mimari kurgusu; yatay mimari ilkeleri ve insan ölçeği gözetilerek, topoğrafyayla bütünleşen parçalı bir kütle kompozisyonu üzerine temellendirilmiştir. Tasarım, bölgenin geleneksel dar sokak dokusunu referans alarak, sirkülasyon akslarını 'tesadüfi karşılaşmalara' olanak tanıyan sosyal arakesitlere dönüştürür. Kütleler arasında bırakılan nitelikli boşluklar ve cep parkları, kamusal aidiyeti pekiştirirken esnek mekan kullanımına imkan verir. Konut birimlerinde ise; mahremiyet ve yerel yaşam kültürü esas alınarak içe dönük, toprağa temas eden ve kademeli yapısıyla topoğrafyaya eklenen teraslı bir tipoloji benimsenmiştir. Bu yaklaşım, kullanıcıya zeminle ilişkili müstakil bir yaşam deneyimi sunarken, geleneksel komşuluk ilişkilerinin modern bir yorumla sürdürülmesini hedefler.

Yeşil Alan ve Bahçe Kültürü Aks boyunca yapılacak peyzaj ve kamusal alan düzenlemelerinin, bahçe kültürünü, çiçek yetiştiriciliğini ve komşuluk ilişkilerini destekleyici küçük yeşil alanlar/ mekânları içermesine dikkat edilmiştir. Yeşil ve Emirsultan bölgelerinin tarihsel olarak daha sakin, yarı-kırsal ya da bahçeli ev dokusuna kısmen benzeyen bunu koruyan tasarım çözümleri sunulmaya çalışılsa da, artık bir metropol olan Bursa içinde, yerel halkın sosyalleşme pratiklerinin (bahçeli yaşam kültürü gibi) kamusal alanlara yeşille doğayla bütünleşme olarak yansıtılmasına çalışılmıştır.

Malzeme ve Doku Yaklaşımı: Benimsenen malzeme yaklaşımı, tarihî doku ve yamaç topoğrafyası ile uyumlu, taş-doku ağırlıklı çevreye yumuşak bir geçiş sunmaktadır. Düşük karbon ayak izi ve yüksek çevresel performans için hibrit yapı sistemi (ahşap+çelik) ve sürdürülebilir yapı malzemesi kullanımı esastır.

Meydanlarda Peyzaj tasarım ve uygulama yaklaşımı:

Emir Sultan Meydanı: Meydan, işlevsel ve manevi bir aidiyet hissi taşıyacak biçimde yeniden yorumlanmıştır. Üst örtü, Emirsultan'ın ön kubbesinden esinlenerek çağdaş bir yorumla zemine yakın bir "koruma gölgesi" oluşturulmuştur. Bu gölge etkisi, özellikle cenaze ritüeli esnasında mahremiyet ve dinginlik sağlayarak görsel odağı bu alana yönlendirmektedir. Cami taş dokusuna uyumlu açık tonlu doğal taş kaplamalar ve mat metal (bronze-gri alüminyum/pirinç kaplama) kullanılarak tarihi dokunun yanında modern ve sade bir geçiş yüzeyi elde edilmiştir. Zemin düzeni, çevredeki kare grid sistemle bütünleşmiş, cenaze alanı bu grid içinde merkezi bir modül olarak çözülmüştür. Bitkilendirme minimalist tutulmuş, aydınlatma dili kubbenin içbükey yüzeyinden yansıyarak dingin bir atmosfer yaratacak şekilde planlanmıştır.

Beyazıd Paşa Medresesi Meydanı (Hocataşkın): Cephe modülasyonu esas alınarak tasarlanan

meydanda, cephe eksenleriyle paralel uzanan kare döşeme modülleri oluşturulmuştur. Malzeme olarak açık tonlu taş plaklar ve cephedeki tuğla rengine yakın doğal taş elemanlar tercih edilerek cepheyle görsel uyum gözetilmiştir. Bitkisel tasarımda ise çınar, manolya ve ibrelî türler gibi yerel ve geleneksel bitkilere ek olarak karaçam, ıhlamur, altın ağaç gibi yerli ağaçlar önerilmiştir. Alt katta lavanta, defne ve mersin gibi az bakım isteyen Akdeniz çalıları kullanılmıştır. Yaya dolaşımı için geniş ve açık koridorlar planlanmış, ağaçların konumları cami silüetini engellemeyecek şekilde çerçeveleme ve gölgeli dinlenme noktaları sunma esasına dayanmıştır.

Yeşil Meydanı: Bursa Yeşil Türbe'nin arka cephesinde yer alan bu peyzaj tasarımında, mevcut kot farkı topoğrafyayla uyumlu, işlevsel bir sosyal mekana dönüştüren bir "amfi" ile çözümlenmiştir. Projenin odak noktası, ziyaretçilere "dinginlik" sağlamak amacıyla konumlandırılan "su ögesi" olarak tasarlanmıştır. Bu manevi atmosfer, Bursa'nın peyzaj kimliğiyle özdeşleşen Çınar ve Erguvan gibi "alana uygun ağaçlar" ile pekiştirilmiştir. Zemin kaplamasında, Erken Dönem Osmanlı estetiğine sadık kalarak Andezit küp taş ve rustik dokulu Arnavut kaldırımı gibi "tarihe uygun döşemeler" tercih edilmiştir. Bu zemine entegre edilen "yerden ledli yönlendirmeli döşemeler" ise, anıtsal yapının gece silüetini bozmadan güvenli bir sirkülasyon sağlayan modern bir işlevsellik sunmaktadır.

5. Sonuç ve Değerlendirme

Proje, Setbaşı-Yeşil-Emirsultan Aksı'nın sadece mekânsal iyileştirilmesini değil, aynı zamanda toplumsal olarak yeniden canlandırılmasını amaçlamaktadır. Yatay mimari, bahçe kültürü ve afet dirençliliği odaklı fiziki kararlar; tarihi dokuya saygı, aktif yurttaş katılımı ve yerel yönetim ilkeleriyle birleştirilmiştir. Başlıca katkılar; Emirsultan ile Hocataşkın arasındaki dik topoğrafyanın rampalarla erişilebilir hale getirilmesi ve farklı kullanıcı grupları için güvenli bir yürüyüş aksı oluşturulmasıdır. Haftalık taze gıda pazarı ve seyir alanları, mahalle yaşamını ve sosyo-ekonomik canlılığı artırmıştır. Sible Mescidi ve Hocataşkın Cami çevresinin açılmasıyla tarihi yapı görünürlüğü ve estetik deneyim yükselmiştir. Yamaç kotlarından yararlanılarak tasarlanan karma kullanımlı yapı adası, sürdürülebilir ve çok işlevli bir mekan üretmektedir.

Projemiz, Tarihi Aks'ı, Bursa'nın sosyal dokusunu sergileyen, kamusal yaşam ve sürdürülebilir hibrit mimariyi bütünleştiren, sosyal ve mekânsal canlılık sağlayan ve yerel halkın ürettiği bir sosyal mekan olarak geleceğe taşımayı taahhüt etmektedir.